

הדרך החמי

יום חמישי יג' שבט תשס"ז

מסכת תענית דף כד'

עלון יומי ללומדי הדרך היומי
יו"ל ע"י מדרשיית הדרך היומי פ"ת

דוא"ל: midrashiya@eagleintl.com

סיכום הדרך

נושא היום: תקיפות החכמים. מעשה ניסים. תפילות על הגשם.

רבי יוסי בר אבין, למד תורה אצל רבי יוסי דמן יוקרת. לימים, הלך ללמוד אצל רב אשי. כאשר דנו בהלכה של איסור שבת בנטילת נשמה מדג. גילה רב אשי, שלפניו רבי יוסי בר אבין, שאלו, מדוע עזב את רבי יוסי דמן יוקרת, ואמר לו שפחד מתקיפות. שבלשונו גרם למות בנו ובתו. בנו, שגרם "טירחה" להקב"ה ליצור עבורו נס. ובתו, שמחמת יופייה גרמה צער לאנשים, ואף נכשלו בה (עי' מהרש"א).

חמורו של רבי יוסי דמן יוקרת, היה מוצע להשכרה. צורת ההחזרה הייתה, שהחמור חוזר לבדו, ועליו הניחו את דמי התשלום. אם התשלום לא היה מדויק או ששכחו דבר מה על החמור, לא זו ממקומו.

אלעזר איש ברתא, לא רצה להנות ממעשה ניסים. הנהגתו הייתה שכל מה שהיה לו היה נתון לצדקה. ופעם הלך לרכוש נדוניה לבתו, ובדרך הכריח את הגבאי הצדקה ליטול ממנו את ממונו. ובשארית הקטנה של הכסף, קנה מעט תבואה שהתרבתה בביתו. והקדישה לשמים (למעט שיעור קטן כמו עניי ישראל). כיון שלא רצה להנות ממעשה ניסים.

רבי יהודה הנשיא, גזר תענית והתפלל, ולא ירד גשם. והצטער. אמר שיש הבדל גדול בינו ובין שמואל הנביא שירד גשם לאחר שהתפלל. לבסוף בא הגשם.

בבית הנשיא, גזרו תענית גשמים ולא הודיעו לרייז"ח ור"ל, אלא רק בבוקר. ונקט רבינו, אע"פ שלא קיבלו על עצמם תענית מבעוד יום, נגדרים אחר הציבור ותעניתם תענית.

בבית הנשיא גזרו תענית, ולא ירד גשם. הוכיחם אושעיא זעירא, וציערוהו, כיון שדיבר נגד הנשיא. ואמרו להם בני עירו, שיעזבוהו כיון שכל כוונתו לשם שמים.

רבי גזר תענית, ולא ירד גשם. ושירד לפני התיבה אילפא או רבי אלפי, ירד גשם. וזה בזכות שדאג לייך לצורך קידוש והבדלה לכל בני מקומו, שלא היה להם אפשרות להשיג יין.

רב הגיע למקום שלא ירד בו גשם, וגזר תענית ולא ירד גשם. ושעבר לפני התיבה הש"ץ, ירד גשם בזכות שהוא מלמד תינוקות, ואינו לוקח כסף ממי שאין לו. ומלמד עני כמו עשיר. ומי שלא רוצה ללמוד מרפא ומעסיקו ע"י ברכה של דגים קטנים עד שבא ללמוד.

רב נחמן, גזר תענית גשמים ולא ירדו גשמים. ואמר שיורידו אותו מגדולתו (מהרש"א), והצטער ובה הגשם.

רבה, גזר תענית ולא ירדו גשמים. ואמרו לו שלרב יהודה מיד ירדו גשמים. והוכיח רבה שאין חסרון בתלמוד תורה בדורו, ויש עצירת גשמים מחמת שהדור לא ראוי. **רב יהודה**, ראה אנשים משחקים בלחם והקפיד, וירד רעב לעולם. דאגו, שרב יהודה יצא לשוק ויראה שיש רעב, מיד שראה הוריד נעלו אחת, וירד גשם. כאשר בא לחלוץ את הנעל השניה, אמר לו אליהו הנביא, שהקב"ה אומר שאם יוריד עוד נעל הוא מחריב את העולם. והפסיק הרעב מיד, שסיפר רב מרי שעמד על שפת הנהר, ראה מלאכים שלקחו חול ומילאו בספינה, ונהפך החול לסולת. ואמר רב יהודה, שלא יקנו מקמח זה כיון שאין להנות ממעשה ניסים. למחר הגיעו ספינות עם חיטים ממקום הנקרא "פריזנא".

רבא גזר תענית בהגרונאי, לא ירד גשם. אמר לציבור שילכו לישון בעודם בתענית, ולמחר אמר מי שחלם חלום יאמר, וראה רבי אליעזר וכו', ואמר רבא שיתפללו עתה, היות וזאת שעת רחמים וירד גשם.

בבית דינו של רבא, חייבו מלקות אדם שבעל ארמית ומת בעונשו. ורצה המלך לענוש את רבא. אמרה לו המלכה, אל תתחיל עם היהודים, הקב"ה עושה להם ככל שביקשו. והראיה, שהם מתפללים על גשם ויורד. שלחה לרבא שיתפלל על הגשם והיה זה בתקופת תמוז, והשתנה הטבע וירד גשם. ומחמת שהטריח את בוראו במעשה נס, רצו המזיקים להרגו, וניצל ע"י שאביו התגלה אליו בחלום, ואמר לו, שישנה את מקום שנתו, ובבוקר ראה במיטתו סימן של סכין.

רב פפא גזר תענית, ולא ירדו גשמים. נחלש והלך לאכול. התפלל. ועדיין לא ירדו גשמים. העיר לו רב נחמן, אם תאכל עוד ירד גשם. הצטער רב פפא וירד גשם.

עיונים על הדרך

מעלת מלמדי תינוקות של בין רבין.

רב הגיע למקום שלא ירד בו גשם, וגזר תענית ולא ירד גשם. ושעבר לפני התיבה הש"ץ, ירד גשם. בזכות, שהיה מלמד תינוקות ולא לקח כסף ממי שאין לו. ומלמד עני כמו עשיר. ומי שלא רוצה ללמוד, מרפא ומעסיקו ע"י ברכה של דגים קטנים עד שבא ללמוד.

אמרו בגמ' בשבת (קד'). "אתו דרדקי האינדא לבי מדרשא ואמרי מילי דאפי' בימות יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו". ע"כ הגמ'. וביאר המהרש"א, מה באו ללמד אותנו, וכתב, כי אותיות התורה הן הן שמותיו של הקב"ה וכו'.

כתב האליה רבה (סוף סי' יז), וכן להרגיל באותיות התורה דמכל זה יזכה בקטנותו לנשמה רמה. מבואר בדבריו, שכאשר מלמדים את הקטן אותיות, וכפי שביאר המהרש"א שהן שמותיו של הקב"ה זה מקנה לקטן נשמה רמה.

דבר פלא מצאנו ברבינו מנוח (על הרמב"ם תחילת הל' סוכה), הקש' רבינו מנוח מדוע חז"ל השתמשו שצורת הדפנות עומדת בצורת גא"ם יוונית, שזה דומה לאות ד' שלנו. מדוע לא כתבו את צורת האות בלשון הקודש, והיו צריכים להשתמש ביוונית. ותירץ, שלא רצו להשתמש באותיות הקדושות, לתאר דבר של חולין. רואים מדבריו, עד כמה קדושות הם אותיות התורה, אף שבאנו ללמוד הלכות סוכה, בכ"ז לא משתמשים באותיות הקדושות.

כמו"כ, למדנו בשבת (לא): שבא נוכרי אחד להלל, ורצה להתגיר אך בתנאי שילמדוהו תורה שבכתב בלבד, מכיון שאינו מאמין בתורה שבע"פ. והלל הזקן גייר אותו, והתחיל הלל הזקן ללמדו תורה שבכתב, ואלו האותיות שהם היסוד לתורה. למחר, הפך הלל הזקן את הסדר של אותיות שלימד אותו אתמול. וטען לו הנוכרי, הרי אמש למדתי אחרת. אמר לו כמו שאתמול האמנת לי תאמין לי גם על תורה שבע"פ. וקיבל ממנו.

ולכאור', איך הלל גייר אותו, הרי עדיין לא האמין בתורה שבע"פ. ותירץ ע"י המהרש"א, שראה שבא על צד האמת וכו'. אולם עדיין צריך להבין, הרי הלל יכל לאלפו בינה, ע"י לימוד האל"ף בי"ת, אף בלא לגיירו, וללמדו אל"ף בי"ת בעודו נוכרי, א"כ מדוע גייר אותו. ואולי יש ללמוד מכאן, שלימוד האל"ף בי"ת, הוא לימוד תורה!!! שאסור ללמד גוי תורה, ולכן קודם גייר אותו. למדנו מכאן שהתחלה של הלימוד הבסיסי הוא האל"ף בי"ת היהודי הטהור.

וכן יש לעיין במדרש תנחומא (פרשת האיניו על הפסוק "יערוף כמטר לקחי") ומה המטר יורד מעט מעט, כך התורה, תחלה קורא אבג"ד וכו' ואח"כ עומד על התורה ודקדוקה וכו'. ברש"י בפי' על אבות (פ"ה) ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש שמחנכין אותו לאותיות. וכן הוא ברמ"א (ו"ד סי' רמה' סעיף ח') מיד שיהיה בן שלש שנים שלמות, מלמדין אותו אותיות התורה.

אולם בכל נושא זה של לימוד האל"ף בי"ת לפי המבואר בדברי הגמ' צריך לעיין ולהבין. הרי בגמ' כתוב אל"ף בי"ת אלף בינה גימ'ל דל"ת גמול דלים. וצריך להבין פשר שיטה זו בלימוד הרי אדם שבא ללמד תורת החשבון האם נלמדו ש 10 זה עשרת הדברות 5 זה חמשה חומשי תורה. מה הקשר בין לימוד האותיות לבין הביאור הפנימי שלהם.

מבאר הגאון רבי א"א דסלר זצוק"ל (מכתב מאלהו ח"ד עמ' 57) השיטה בלימוד התורה והקנייתה בצורה המעולה ללב האדם, אינה בשפת הסימנים וידיעה גרידא שזה "א" וזה "ב", אנו בתורתנו הקדושה מלמדים את הפנימיות שלה. היות ובתורה בסוד היחוד שלה, צריך להיות שהפה והלב שווים. אדם לא יכול ללמוד את התורה הקדושה בצורה חיצונית, כמו את חכמת ההנדסה וכו', התורה היא עמוקה ופנימית, מי שלמד מקרא ולא ידע להוציא הלכה או הנהגה, אלא התלהב רק מהצורה החיצונית, לא הגיע ללמוד התורה. לכן שיטה זו שמביאה הגמ', היא על הפנימיות של אותיות התורה שכאשר מקנים את הצורה של האות מקנים יחד עמה את ההבנה שבעומק.

וזה הביאור, שאותו אדם דאג שהילדים יבואו ללמוד בשמחה. ודאג להם לכעין "תרפיה" ע"י אגם הדגים שהיה לו.